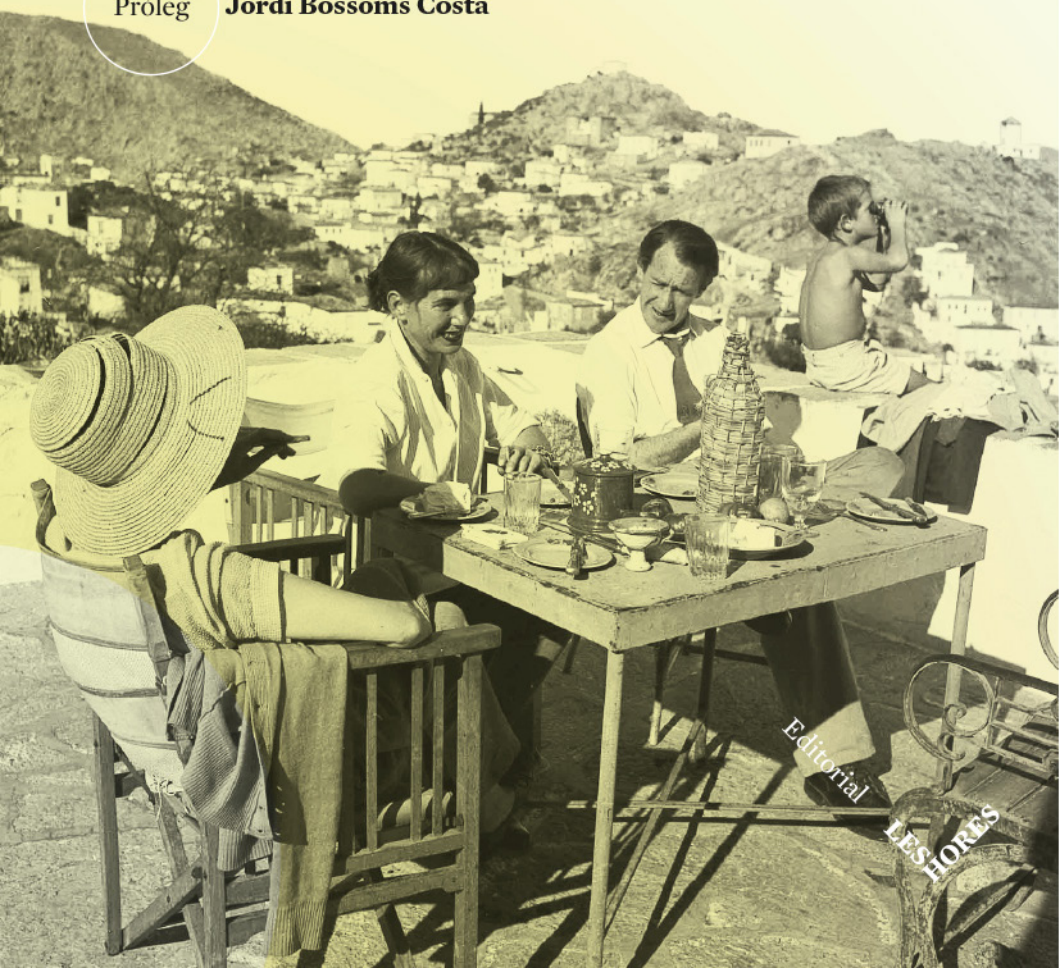

Charmian Clift

A LA RECERCA DEL LOTUS

Traducció **Miriam Cano**

Pròleg **Jordi Bossoms Costa**

Editorial
LES HORES

A LA RECERCA DEL LOTUS

Charmian Clift
A LA RECERCA DEL LOTUS

Pròleg Jordi Bossoms Costa
Traducció Miriam Cano

Editorial **LES HORES**

Títol original en anglès: *Peel me the lotus*
Autora: Charmian Clift

Primera edició: juny 2023

Copyright © Charmian Clift, 1959
First published in 1959 by Michael Joseph Ltd.
This translation has been published by arrangement with the
Jane Novak Literary Agency, Australia.

© de la traducció: Miriam Cano
© del pròleg: Jordi Bossoms Costa
© de l'edició: Editorial Les Hores S.L.

www.editoriallshores.com
hola@editoriallshores.com

Correcció: Gerard Malet, Manuel Gómez Poyato i David Sempere
Maquetació: Dan Monells
Disseny de col·lecció: Mireia Luna. Natural www.designisnatural.com
Disseny de la coberta: Octavi Gil Pujol
© de les fotos de la coberta: Colecció Johnston/Clift
Il·lustració de la pàgina 7: © Bea Salas @_beasalas
Il·lustracions de l'interior: © Nancy Dignan
Impressió: Estugraf Impresores S.L. (Madrid)

Dipòsit legal: B 11526-2023
ISBN: 978-84-126394-5-2

Amb el suport del Departament de Cultura

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Les Hores forma part de l'Associació d'Editorials Independents

LLEGIR EN CATALÀ
ASSOCIACIÓ D'EDITORIALS INDEPENDENTS

Tots els drets reservats.

Queda prohibida la reproducció total o parcial d'aquest llibre mitjançant qualsevol mitjà o procediment, inclosos la reprografia i el tractament informàtic, i la distribució d'exemplars mitjançant el lloguer o préstec públics, sense l'autorització escrita dels titulars del copyright.

Per a en George

Pròleg

Massa a prop del sol

El mite d'Ícar sempre va fascinar la Charmian; en els seus llibres, les seves columnes, les aquarel·les que el seu amic Sidney va pintar mentre vivien a Hidra... No t'apropis gaire al mar, que la humitat obstruirà les ales. No t'apropis gaire al sol, que la calor fondrà la cera. Ressona també en la seva vida. Les fugides i l'esperança. L'ambició d'avançar-se al seu temps. L'equilibri inestable de les seves decisions. I el paradís que gairebé va esdevenir infern. Després va crear el seu propi mite. La gran novel·lista australiana. Bella, brillant i compassiva. La casa, els nens, la calor, les addiccions i les malalties. La gelosia. L'allargada ombra del seu marit. La fama i la tragèdia. «Hi ha aquesta dona, la Charmian Clift», deia als seus amics. «I jo m'he de vestir, sortir al carrer i ser ella.»

Podria aprofitar aquestes pàgines per narrar com he arribat a ella, per exposar els atzarosos motius que m'han portat a prologar-ne el llibre, aquesta meravellosa novel·la que teniu a les mans i en què una escriptora australiana morta fa més de cinquanta anys relata la seva vida en una illa grega plena de pescadors, burros i aristòcrates empobrits.

Però simplement diré que la seva escriptura em va fascinar, amb aquesta lectura n'entendreu el perquè. Parlem, doncs, de la Charmian.

La Charmian Clift va néixer el 30 d'agost del 1923 a Kiama, un suburbi a una hora de Sydney. El seu pare, en Sid, era un excèntric enginyer anglès, que, amb prou recursos per portar la seva família a la millor casa del poble, va preferir allotjar-la en una caseta al pitjor barri, a tocar del mar i de les mines, només per evitar els esnobs i nou-rics que poblaven el centre. La seva mare, l'Amy, era una dona tímida, sempre una passa per darrere del seu marit. Els altres dos fills del matrimoni, els seus germans, la Margaret i en Barré, mai van encaixar del tot amb la jove Charmian. L'autora, després de breus estades a l'escola d'art i a la de secretaria, i d'una etapa pròpia de bohèmia al Kings Cross de Sydney, on va treballar de model i va donar a llum una filla que acabaria donant en adopció, va allistar-se al Servei de Dones de l'Armada Australiana. Era l'any 1943 i la tinent Clift, curiosa, inquieta i escriptora en potència, va convertir-se en redactora del *For Your Information*, el diari de l'armada. D'allà va saltar, tres anys després, al diari *The Argus*, de Melbourne, on no tardaria a conèixer en George Johnston, el Hemingway australià, el corresponsal més famós del país. Malgrat que ella ja s'havia promès amb un exoficial, i que en George, onze anys més gran, estava casat i tenia una filla d'una altra dona, van començar una relació apassionada que escandalitzaria la redacció i bona part de la ciutat.

L'acomiadament no es va fer esperar. «Aquí només volem gent respectable», van dir-li, a ella. I en George, que havia visitat seixanta-cinc països i era l'estrella del diari, va renunciar al seu càrrec en senyal de protesta. Van marxar a Sydney. El 7 d'agost del 1947 es van casar al registre civil. Quatre mesos després naixia el seu fill Martin. I el febrer del 1949, la seva filla Shane. Aquell mateix any van guanyar el Sydney Morning Herald's, un dels premis més prestigiosos del país, amb la novel·la *High Valley*, que havien escrit a quatre mans.

El març del 1951 van aterrar a Londres. S'havien cansat del conservadorisme que imperava a Austràlia. Però la vida a la metròpoli no era fàcil ni alegre. La postguerra causava estralls, la gent malvivía en la més trista austeritat, la desesperació estava a l'ordre del dia. A en George i la Charmian, però, l'únic que els desesperava era el clima. Vivien en un bon apartament a Bayswater. En George era el cap de l'oficina europea de l'Agència Australiana de Notícies. Tenia xofer i uns quants zeros al sou. La Charmian passava els matins entre els Kensington Gardens i la British Library, on preparava la jornada d'escriptura que començava quan en George tornava de l'oficina. També feien, és clar, vida social, ja que bona part de l'elit cultural australiana havia seguit la mateixa migració que ells. Dinaven amb en Peter Finch, que encara no havia guanyat l'Oscar ni cap dels seus cinc Bafta; prenién el te amb la Ruth Park i en D'Arcy Niland, a qui van acabar eclipsant; i bevien i discutien tota la nit amb el seu íntim amic Sidney Nolan, que no tardaria a ser la gran icona de l'art australià, i la seva esposa Cynthia, sense el caràcter de la qual Sir Sidney Nolan hauria estat sempre en Sidney Nolan.

Però de la vida en volien treure alguna cosa més que elegància i sofisticació, i l'any 1954, després de visitar Grècia per primera vegada, van comprendre que només podrien ser feliços de debò en un lloc com aquell. Tenien l'esperança de viure de l'escriptura, pretenien no haver de passar comptes amb ningú. Així que en George va deixar la feina, es van vendre tot el que tenien i van embarcar-se amb els seus dos nens cap a les illes gregues. Van passar uns mesos a la deriva, trepitjant una illa rere l'altra, a la recerca del lloc idoni on establir-se. Aleshores van sentir que a Kàlimnos encara hi havia pescadors d'esponges. Els va semblar una bona història. Potser en podrien escriure un llibre. En un passat no gaire

llunyà, el negoci de l'esponja havia estat el més important de l'economia grega, i a Kàlimnos, que era una illa aïllada de tot, molt pròxima a la costa turca, els vestigis d'aquest pròsper ofici eren encara ben vius. Van instal·lar-s'hi després d'un llarg i tortuós trajecte, i van escriure el llibre sobre els pescadors d'esponges que publicarien l'any següent sota el nom de *The Sponge Divers*. Durant aquells mesos de descobriment i fascinació, la Charmian va escriure també el primer llibre que firmaria en solitari, *Mermaid Singing*, una barreja entre memòries i llibre de viatge, que penetrava en l'aridesa de l'illa i en els costums primaris dels seus encantadors habitants.

Van tornar a omplir les maletes —a cada viatge pesaven menys— i el novembre del 1955 van establir-se a Hidra. Aquesta illa escarpada i sense platges d'arena blanca, però cosmopolita i plena de vida, i a només quatre hores del port del Pireu, és el lloc que va convertir en George i la Charmian en llegendes. Van ser els primers estrangers a comprar-hi una casa, i allà va néixer, l'abril del 1956, el seu fill Jason. Els grecs sentien un gran respecte per aquella família novvinguda, n'admiraven la valentia i en valoraven l'amabilitat i calidesa; els forasters que trepitjaven l'illa es congregaven al seu voltant per escoltar les salvatges històries dels viatges d'en George i s'asseien a la seva taula i compartien gerres de retsina fins que es feia fosc. No van tardar a esdevenir el rei i la reina de la comunitat de poetes, escriptors, pintors i artistes de tota mena que aviat va ocupar l'illa. Els primers van ser en Sidney i la Cynthia Nolan, l'escriptor irlandès Patrick Greer i la seva dona Nancy Dignan —els dibuixos de la qual acompanyen aquest llibre—, el pintor francès Jean-Claude Maurice i el poeta suec Göran Tunström. Després va arribar l'escriptor Axel Jensen, que era una estrella a Noruega, conduïa cotxes esportius i cobrava el seu pes en or cada vegada que s'adap-

tava una novel·la seva al cinema, i també la seva musa, la preciosa Marianne Ihlen.

I el 1960 va desembarcar-hi un poeta de vint-i-sis anys, que havia publicat un parell de llibrets i que havia estat treballant en la seva primera novel·la en una pensió de Hampstead, a Londres, gràcies a una beca de dos mil dòlars que el Consell de les Arts del Canadà li havia concedit. El seu nom era Leonard Cohen, i explicava a tothom que, fastiguejat del plujós abril londinenc, havia entrat al Banc de Grècia i havia preguntat al primer grec que hi havia trobat quin temps feia al seu país. Però això no era del tot cert. En Leonard havia conegut la Barbara Rothschild en una festa, i havia descobert que estava a punt de casar-se amb l'artista grec Nikos Ghika, propietari d'una mansió de quaranta habitacions a la solejada illa d'Hidra, on s'havien allotjat escriptors com Lawrence Durrell, Henry Miller, Cyril Connolly i Patrick Leigh Fermor. Va pensar, és clar, que ell també s'hi podria allotjar. Així que dues setmanes després posava per primera vegada els peus a Hidra. Al port, mentre en George i la Charmian l'observaven asseguts en una terrassa, va demanar indicacions per arribar a la mansió Ghika. Va pujar esgraons i més esgraons per arribar-hi. Va trucar a la porta i va cometre l'error de deixar caure el nom de Rothschild a les orelles d'una masovera grega fidel a la primera muller del pintor. «Més val que marxis», va dir-li. «Aquí no necessitem més jueus.» I el jove Leonard va tornar a baixar cap al port, desolat, no sense haver maleït abans la mansió, que, casualitat o no, va cremar fins a les cendres poc temps després.

Com no podia ser d'altra manera, van ser en George i la Charmian qui van acollir el poeta canadenc. Van deixar-lo dormir al seu estudi, i van posar-li una taula i una cadira a la terrassa, on passava les hores escrivint sota el sol. Van corre-

gir-li els manuscrits i van buscar-li una casa a l'illa, la compra de la qual, segons afirmaria ell més tard, va ser la millor decisió de la seva vida. També van presentar-li la Marianne, que acabava de tenir un fill amb l'Axel, però de qui ja s'estava separant, perquè ell planejava fugir cap a Amèrica amb la seva nova amant, la pintora Patricia Amlin. I fins i tot van organitzar-li el seu primer concert, després d'animar-lo a cantar les seves pròpies cançons. La gratitud d'en Leonard envers en George i la Charmian va ser sempre immensa. «La seva qualitat mítica anava més enllà de la vida», va dir d'ells en una entrevista amb la periodista australiana Marie Knuckey. «Bevien i escrivien més que ningú, es posaven malalts i es curaven més que ningú, maleïen i beneïen més que ningú, i eren de llarg els més solidaris. Van ser una font d'inspiració.» I l'any 1980, en començar el seu primer concert a Sydney, va dir que «aquest concert és per a en George Johnston i la Charmian Clift, que em van ensenyar a escriure».

La colònia de forasters es reunia al bar dels germans Katsikas, en una de les cantonades del passeig marítim, on cada migdia esperava que l'esquif del Pireu portés bones notícies i xecs curulls de regalies. Però l'únic que baixava de l'esquif eren turistes, cada vegada més, tant americans com europeus, que visitaven Grècia després d'haver vist la Melina Mercouri ballar a *Never on Sunday* i l'encisadora Sophia Loren a *Boy on a Dolphin*. A la primera, en George i la Charmian l'havien conegut en una estada a Atenes, molts anys abans que esdevingués ministra de Cultura, que es barallés amb els anglesos pel fris del Partenó i que s'emocionés cada vegada que sentia un grec parlar de la *nostra* Melina. Amb la segona, que aleshores gairebé ni entenia l'anglès, hi van conviure un temps, ja que *Boy on a Dolphin* s'havia rodat a Hidra, i els va deixar tan bona impressió que van batejar

l'exuberant pollastre que aquell Nadal es van menjar amb el nom de Sophia. Alguns d'aquests turistes havien vist també les cares d'en George, la Charmian i els nens a *Island of Love*, on havien fet d'extres, i a d'altres els sonava la seva història i s'acostaven a la seva taula per compartir l'admiració que sentien per aquella parella que ho havia deixat tot enrere i que sobrevivia en un lloc una mica més primari que els seus poblets de Kentucky. I després van arribar els *beats*, amb Allen Ginsberg i Gregory Corso al capdavant, i l'illa es va omplir de joves aventurers sense recursos amb samarretes blanques i texans que saltaven com micos de fira per un bri d'atenció. I després encara arribarien els hippies, i correria tanta llibertat per l'illa que fins i tot els burros prendrien LSD.

«Una vegada has viscut a Hidra», deia el poeta Kenneth Koch, parafrasejant John Ashbery, «no pots viure enlloc més; tampoc a Hidra». I en George i la Charmian probablement li haurien donat la raó, perquè de mica en mica la seva vida a l'illa es va anar complicant. Els recursos minvaven, la pressió a l'hora d'escriure era cada vegada més gran. En George, que publicava dos llibres a l'any —un amb aspiracions literàries, sovint amb la col·laboració de la Charmian, i un altre de literatura de gènere, per poder posar alguna cosa als plats dels nens— tenia cada dia més dificultats per escriure. Li havien diagnosticat tuberculosi i la seva salut empitjorava a una velocitat vertiginosa. A la Charmian, que durant aquells anys va publicar *A la recerca del lotus*, *Walk to the Paradise Gardens* i *Honour's Mimic*, se li havia sumat la tasca d'infermera a la de mare, mestressa i escriptora. El tractament, a més, havia deixat impotent en George, i ja no tolerava com abans les aventures amoroses de la Charmian —ell havia tingut una aventura amb la seva secretària, a Londres. Les seves discussions eren públiques i sonades, ja que la intimitat, en aquella

casa on entraven i sortien amics, veïns i nens durant totes les hores de la jornada, era quelcom inexistent.

L'any 1964, malgrat totes les adversitats, i amb l'ajut indispensable de la Charmian, que s'asseia al seu costat i li recordava les olors, els sabors i els paisatges de la seva infància a Austràlia, en George va aconseguir acabar *My Brother Jack*, que va guanyar el Miles Franklin Award i va esdevenir la gran novel·la australiana, encara avui lectura obligatòria a les escoles i els instituts. Aquest èxit va permetre allò que mai havien volgut, però que aleshores semblava necessari: abandonar Hidra i tornar a la seva terra natal.

La partença d'en George, la Charmian i els nens va ser una tragèdia, tant per als grecs com per als forasters. Potser només va portar uns segons d'alegria als germans Katsikas, que van veure com en George entrava al bar amb els diners del Miles Franklin Award i sol·licitava pagar el deute que havien acumulat durant una dècada. Els germans van treure el llibre —els millors clients tenien un llibre per a ells sols—, van fer comptes a la baixa i van cobrar uns quants milers de dracmes. A la resta de grecs els va quedar el record del so que sentien en passar pel costat de la casa de davant del pou, l'Australian House, el so de les màquines d'escriure anant a tota marxa. I a la colònia d'artistes els va quedar la sensació que una època acabava, que la vida en aquella illa mai tornaria a ser la mateixa.

Tampoc la vida a Austràlia seria senzilla per a en George i la Charmian. El mateix viatge, de fet, ja va tenir complicacions, almenys per a la Charmian i els nens, que van haver de tornar amb vaixell i experimentar tots els entrebancs burocràtics amb què els milers de grecs que en aquella època emigraven cap a Austràlia es topaven. En George, que havia tornat amb avió i havia començat d'aquesta manera la gira

publicitària de *My Brother Jack*, no tardaria a passar llargues temporades a l'hospital, amb la qual cosa deixaria la família en una situació bastant precària. Va ser llavors quan la Charmian va iniciar la seva etapa com a columnista al *Sydney Morning Herald*. Li van donar un espai de cinc-centes paraules entre anuncis de cosmètics i rentadores, cosa que ella es va prendre amb certa sornegueria, i durant el primer any va tenir temps de criticar el consumisme, ridiculitzar els patrocinadors del diari, acusar els australians de conformistes i atacar el govern per estar a favor de la guerra del Vietnam. Al segon any tenia ja un lloc privilegiat a la segona pàgina de la secció de dones, i el seu apartat de correu a la redacció del diari estava permanentment saturat. També va treballar en l'adaptació de *My Brother Jack*, que acabaria sent el serial més popular de la televisió australiana.

A finals de la dècada eren la cèlebre parella que sempre havien volgut ser. Apareixien habitualment en tertúlies, es reeditaven els seus primers llibres i la gent viatjava a Hidra per visitar la casa de davant el pou i el bar dels Katsikas. Quan es va saber que en George treballava en una seqüela de *My Brother Jack*, la notícia va sortir a les portades de tots els diaris. Però la salut d'en George no havia millorat, i l'escriptura d'aquesta nova novel·la, *Clean Straw for Nothing*, va esdevenir gairebé una odissea. Per a la Charmian, a més a més, aquest llibre suposava la confessió als quatre vents de les seves infidelitats, ja que el llibre tractaria de la seva etapa a Grècia —fet que en George pretenia dissimular amb noms falsos i vagues negacions quan se li preguntava al respecte.

Va aconseguir acabar-lo a principis del 1969. Però la relació amb la Charmian s'havia deteriorat molt, i el rancor que ella sentia envers el nou llibre, l'alcoholisme que tots dos havien arrossegat des d'Hidra, les factures per pagar, l'edu-

cació de tres adolescents que no s'adaptaven a Austràlia i la incapacitat d'ella per concentrar-se en l'escriptura i acabar la seva pròpia obra mestra, van portar la situació al límit. El 8 de juliol, en la vigília de la publicació de *Clean Straw for Nothing*, la Charmian va prendre una dosi letal d'alcohol i pastilles per dormir.

Va deixar enrere, d'aquesta manera, milers de lectors que no van comprendre com algú tan compromès amb la vida prenia una decisió així. I va deixar enrere, sobretot, una família desolada, incapaç de suportar el cop. En George, que va veure com *Clean Straw for Nothing* guanyava també el Miles Franklin Award, i que fins i tot va començar la darrera part de la trilogia, *A Cartload of Clay*, no podia suportar una existència sense la Charmian. El seu magre cos, torturat per l'alcohol, el tabac i la tuberculosi, va rendir-se definitivament un any més tard, el 22 de juliol del 1970.

Però la tragèdia grega no acabaria aquí. La Shane, que mai s'havia integrat a Austràlia i que només parlava grec, vivia en un barri grec i escrivia en un diari grec, va veure com els pares de la seva parella grega, una tarda del 1974, li deien que mai es podria casar amb el seu fill perquè ella no era grega *de debò*. Va tornar a casa, va tancar portes i finestres, va encendre el gas, va prendre tres pots de pastilles per dormir i no es va tornar a despertar. Tenia vint-i-cinc anys. La seva germanastra Gae —la filla que en George havia tingut amb la seva primera dona, abans de conèixer la Charmian—, amb qui a la tornada a Austràlia havia intentat recuperar la relació, va morir d'una sobredosi l'any 1988. I el seu germà Martin, que havia estat un nen prodigi i que havia publicat poemaris, novel·les i traduccions amb gran èxit —i que en una entrevista amb Erica Travers va expressar que «potser la manera de viure dels meus pares ha estat, a la llarga, desastrosa per

a mi; ells escrivien molt dur, escrivien des de les set del matí fins al migdia, i després baixaven al port a emborratxar-se; i suposo que aquest ha estat el patró de vida que he seguit des d'aleshores»—, va morir per complicacions derivades de l'alcoholisme l'any 1990, i deixava així el seu germà Jason com a únic membre viu de la família.

A la recerca del lotus és la reconstrucció impressionista dels primers mesos de la Charmian a Hidra. Comença el febrer, amb la compra de la casa de davant del pou i l'imminent naixement del seu fill Jason, i acaba l'octubre, quan es fa palesa l'aproximació d'un altre trist hivern insular. Entremig, més que les suculentos anècdotes i les càustiques observacions que podríem extreure d'un evident xoc de cultures —que també hi són, en la mesura justa—, el que descobrim és un conglomerat de relacions que van i venen i que la fina ploma de la Charmian descriu des del rovell de l'ou.

Aquestes relacions les podem dividir en tres estadis, de menor a major proximitat al centre que encarna la Charmian. En el més llunyà hi trobem les relacions que estableix amb els grecs que poblen l'illa, a qui dona veu mitjançant un seguit de personatges entranyables liderats pel vell Creont, que és un milionari en plena decadència obstinat a defensar la seva dignitat i a considerar que ell és el prohoms més respectable de la vila, en Sòcrates, que és l'adorable autoproclamat agent immobiliari de l'illa, i les veïnes de xal negre, que són completament incapaces de mantenir la seva curiositat a ratlla. En el segon estadi, més complex i molt més pròxim a la Charmian, trobem les relacions entre els membres de la colònia de forasters. Hi tenen un paper central en Henry (Sidney Nolan), l'Úrsula (Cynthia Nolan), en Sean (Patrick Greer), la Lola (Nancy Dignan) i en Jacques (Jean-Claude Maurice),

sempre un pas per davant de la resta de forasters, que en algun moment acaben esdevenint gairebé una caricatura, com és el cas, per exemple, de l'Hyppolite, que representa l'homosexual francès, en Feodor, que representa l'alcohòlic rus, o en Toby i la Katharine, que representen els americans obsessiònats a emular el mode de vida grec.

I el tercer —i més interessant— estadi és el que inclou, d'una banda, la relació de la Charmian amb en George i els nens, per qui sent absoluta adoració, i, de l'altra, la tensa relació entre el seu anhel d'una vida lliure de càrregues socials i la realitat del que significava donar l'esquena a la seguretat financera i a les comoditats i els privilegis que l'havien acompanyat fins aleshores. Perquè la vida a Hidra, malgrat el sol, la poesia i la independència, no era precisament l'idil·li despreocupat en la terra promesa que ella, en George i la majoria de forasters havien previst experimentar. I tampoc era, ni de bon tros, allò que en els nostres temps de Ryanair i Zoom entenem per deixar-ho tot enrere i canviar de vida. El seu trasllat a una illa de l'Egeu era tan arriscat com saltar al buit amb unes ales de cera. I, a això, la Charmian dedica alguns dels paràgrafs més brillants i honestos del llibre.

També destaquen, és clar, els escenaris de totes aquestes relacions. El bar dels Katsikas, la cova on es banyen, les escarpades muntanyes que envolten el port, les botigues de verdures, les mansions dels aristòcrates, les esglésies i els campanars... I sobretot la casa de davant del pou, que és el centre de bona part de l'acció. La Charmian ens parla dels seus problemes com a escriptora i forastera, però també dels seus problemes com a dona i mare, ja que «una mestressa de casa és una mestressa de casa allà on sigui: a la ciutat més gran del món o en una illeta grega». No amaga en cap moment les seves discrepàncies, ni tampoc les crítiques que han despertat

les seves decisions, la seva manera de viure. Era una dona que portava pantalons en un país on les dones encara es tancaven a casa a esperar els seus marits, mariners que veien dues setmanes a l'any. I també seria, anys més tard, ja a Austràlia, la dona que no es quedaria callada si no la deixaven entrar en un bar, la dona que no aniria a la televisió només per aportar la quota de punt de vista femení a la qüestió. Ella havia nedit tota la vida a contracorrent, i no va témer posar-ho per escrit.

Però *A la recerca del lotus* no va ser l'èxit comercial que ella i en George esperaven. S'havia de publicar, inicialment, l'any 1956, però a causa de diversos problemes contractuals no va veure la llum fins a l'any 1959. Durant aquells tres anys —lapse que en el món editorial pot ser una eternitat—, havia esclatat el fenomen dels llibres de viatges —i també el moviment *beat*, ja que *On the Road*, de Kerouac, es va publicar el 1957— i el llibre de la Charmian, que podria haver estat el gran precursor de tot plegat, va esdevenir una novel·leta entre tantes altres. La vida en una illa grega, per molt feixuga i embrollada que fos, no era prou salvatge ni exòtica per a un públic que ara es delitava pels viatges en autoestop i les rutes per l'Himàlaia o el Congo. No va ser fins dècades més tard, quan la Charmian, en George i bona part de la colònia de forasters que havien sucumbit ja a un destí dramàtic, que *A la recerca del lotus* va convertir-se en el llibre de culte que encara és avui. I no és estrany que així sigui, perquè és una obra plena de bellesa i lirisme, i també de dissort i malenconia, capaç de traslladar el lector a un lloc excepcional en el millor moment possible, de rebre'l amb els braços oberts i un somriure als llavis, i de fer-lo partícip d'aquells mesos de passió i fervor que marcarien per sempre més —en la prosperitat i l'adversitat, en la salut i la malaltia— la vida dels seus protagonistes.

Cinquanta anys després de la seva mort, la Charmian està experimentant, arreu del món anglosaxó, una mena de renaixement. Seria difícil explicar si es tracta de nostàlgia col·lectiva o d'una revisió feminista del passat —o potser ambdues coses, o potser cap de les dues—, però s'ha parlat més d'ella durant els últims sis o set anys que durant les últimes cinc dècades. S'han fet exposicions itinerants sobre la seva vida a Hidra (Mark Schaller, «Homage to Hydra», 2015); s'ha creat un espectacle musical que marida diversos episodis de la seva vida amb cançons de Leonard Cohen (Chris Fatouros i Spiros Falieros, *Hydra: Songs and Tales of Bohemia*, 2015); s'ha estrenat una obra de teatre sobre la seva relació amb en George (Sue Smith, *Hydra*, 2019); ha format part de l'elenc protagonista de diverses novel·les (Tamar Hodes, *The Water and the Wine*, 2018; Polly Samson, *A Theatre for Dreamers*, 2020); i fins i tot se l'ha introduït a l'Australian Media Hall of Fame, en reconeixement de la seva obra com a columnista (2018). També el 2018 es va publicar un excel·lent llibre sobre la colònia d'artistes d'Hidra, *Half the Perfect World: Writers, Dreamers and Drifters on Hydra, 1955-1964*, a càrrec de Paul Genoni i Tanya Dalziell, en el qual la Charmian i en George tenen un paper central. A banda d'això, al llarg de l'any 2022, s'han reeditat al Regne Unit la major part de les seves novel·les, assajos i reculls d'articles; i en llengua castellana, Gatopardo Ediciones ha publicat la traducció de *Mermaid Singing*, feta per Patricia Antón.

Però aquesta tendència a l'oblit que havia patit la figura de la Charmian va tenir algunes excepcions significatives. La més important va ser la publicació de *The Life and Myth of Charmian Clift* l'any 2001, escrit per Nadia Wheatley —que durant molts anys va ser la parella del seu fill Martin—

i que ha esdevingut el llibre de referència sobre la Charmian. També va ser una excepció notable el llibre de la Suzanne Chick —la filla que va donar en adopció durant la seva joventut com a bohèmia a Sydney—, publicat l'any 1994 sota l'eloqüent títol de *Searching for Charmian*. Pocs anys abans, el 1991, s'havia publicat la tesi doctoral de Graham Rochford Tucker, *From novelist to essayist: the Charmian Clift phenomenon*. I també cal mencionar *The Broken Book*, el llibre que la Susan Johnston va publicar l'any 2004 sobre la novel·la autobiogràfica que la Charmian mai va aconseguir acabar, *The End of the Morning*.

Pel que fa al món audiovisual, resulta impossible obviar el meravellós documental de Nick Broomfield sobre la relació entre en Leonard Cohen i la Marianne Ihlen, *Marianne & Leonard: Words of Love*, estrenat l'any 2019, en el qual, enmig de les fascinants anades i vingudes dels dos protagonistes, l'espectador pot apreciar algunes intervencions de la Charmian, en George i els nens a la televisió australiana, que fins ara eren pràcticament introbables. A finals del 2022 es va estrenar també el documental *Little Axel*, de Fabien Greenberg i Bård Kjøge Rønning, que repassa, des del seu naixement a Hidra, la desafortunada vida del fill de l'Axel Jensen i la Marianne, a qui en Leonard va fer gairebé de pare, almenys durant uns anys, i que ha passat la major part de la seva vida adulta ingressat en centres psiquiàtrics de Noruega. En ambdós documentals es poden veure algunes de les instantànies que el fotògraf James Burke, acompanyant d'en George durant els seus viatges com a corresponsal de guerra, va fer l'any 1960 de la comunitat de forasters d'Hidra per a un reportatge de la revista *Life* que no es va arribar a publicar mai. Finalment, cal destacar —i poder-ho fer és una gran notícia— el documental que el 2023 estrenaran la Rachel Lane i

la Sue Milliken, *Life Burns High*, que repassarà amb profunditat la vida i l'obra de la Charmian.

Abans de cloure la meva aportació, i d'haver donat —espero que amb prou deferència— la benvinguda a la Charmian, m'agradaria donar públicament les gràcies a la Polly Samson, pel seu encoratjament i ajut inestimables. I també, és clar, felicitar-la; no només per l'èxit del seu *A Theatre for Dreamers*, que ha encapçalat llistes de vendes al Regne Unit, ha estat traduït a diverses llengües i molt probablement serà adaptat al cinema, sinó també per la ingent labor de difusió que ha fet durant aquests darrers mesos: conferències sobre la colònia d'artistes d'Hidra, articles en la premsa escrita, pròlegs a les reedicions angleses d'*A la recerca del lotus* i de *Mermaid Singing*, presentacions en diversos canals de televisió... I fins tot la deliciosa cançó *Yes, I Have Ghosts*, que ha escrit sobre la Charmian, musicada i interpretada pel seu marit David Gilmour i la seva filla Romany. Correu, si us plau, a escoltar-la.

Jordi Bossoms

Jordi Bossoms Costa (Sant Joan de les Abadesses, 1997) és llicenciat en Filologia Clàssica per la Universitat Autònoma de Barcelona, doctorand sobre la medicina llatina medieval d'Arnau de Vilanova i traductor del lituà. També és el responsable del Museu del Monestir de Sant Joan de les Abadesses.

A LA RECERCA DEL LOTUS

FEBRER

Avui hem comprat la casa de la vora del pou.

Aquesta compra, que s'havia ajornat durant setmanes d'inquietud mentre provàvem d'arranjar la nostra precària economia, es va concretar a l'oficina del notari, que és alhora el jutge d'aquesta petita illa grega, i també el pèrit municipal i el marit de la mestra preferida del meu fill Martin, a l'escola del poble, que anomenen l'escola de Baix, per distingir-la de l'Escola de Dalt, a la carena de la muntanya.

El notari és un home menut, educat i asmàtic. Com tota la resta de funcionaris municipals, fa feina en una de les cel·les del vell monestir que queda al darrere de l'animada façana de botigues de primera línia de mar, i allà, a la cel·la del monestir, ens vam reunir formalment mentre la gran campana de bronze repicava a nona damunt els nostres caps.

Rere l'escriptori del notari, posades en fila davant seu, hi havia assegudes en cinc cadires amb potes aranyoses decorades amb la sanefa tradicional de l'illa, i amb un posat molt afable i transcendent, les cinc parts interessades del tracte: en Sòcrates, el fuster i agent immobiliari ocasional; en Demòstenes, el barber guenyo, actuant de part del propietari de la casa; el vell Creont Stavris, que era allà per ajudar-nos amb els darrers serrells de la compra, i en George, el meu marit, i jo, tots dos fumant prou nerviosos i

conscients que semblàvem un parell d'individus malgirbats i pollosos.

Semblava que el notari, el vell Creont, en Demòstenes el barber i fins i tot en Sòcrates s'havien posat els seus millors vestits per a l'ocasió, i el barber feia girar entre els dits rabassuts una espiga de jacint blanc acabat de collir.

Fos com fos, malgirbats o no, n'érem els compradors i, prou cerimoniosament, ens vam acostar a la taula a signar i jurar una pila de documents incomprensibles en grec, que el notari va llegir a un ritme frenètic, rebufant, i que en Creont va aprovar amb un seguit d'assentiments breus cap a en George. A través de la porta del despatx podia veure el blau celestial i cerós del sostre de la galeria, tres columnes primes de marbre i un hibisc que refulgia una mica més enllà, al pati del costat de la tomba ornada d'un dels incomptables herois navals de l'illa.

Semblava una bona cosa, comprar una casa aquí.

La casa costava cent vint lliures d'or, tal com s'havia acordat prèviament en el transcurs de llargues i misterioses negociacions entre en Sòcrates i el barber. Em va estranyar que cap dels dos no provés d'apujar deu lliures o així a última hora. Pot ser que, després de tot, l'experiència enganyi i que m'hagi tornat innecessàriament desconfiada en qüestions de negocis amb els grecs. De totes maneres, hauria estat excessiu esperar que la sort ens somrigués del tot: el canvi de la lliura estava més alt aquell matí del que ho havia estat en mesos, de manera que, de fet, la casa costava quatre-centes noranta-tres lliures i deu xílings en moneda anglesa, o sis-centes vint lliures australianes o, més o menys, mil tres-cents dòlars.

Haviem de manegar-nos en diferents divises perquè els nostres ingressos venien dels escassos xecs per drets d'autor que ens arribaven d'uns quants països, i ens calia estar ben

segurs que realment ens podíem permetre comprar la casa. En realitat, semblava prou evident que la compra era una bogeria en qualsevol divisa, però cent vint lliures d'or no semblen tant si ho dius de pressa i t'estalvies el dring opulent de la paraula *or*.

No va ser fins que no ho vaig veure traslladat a les piles gruixudes i encarcarades de bitllets de dracma nous, que en George i jo vam pescar a grapats d'un maletí atrotinat de pell de cangur que jo li havia regalat per un aniversari de feia temps a Austràlia, que el cor em va fer un petit salt.

Au, adeu! El nostre últim bocí de capital, els nostres diners per tornar a la civilització, el raconet per si la canalla es posava malalta, per les operacions d'amigdalitis o d'apèndix, pels desastres dentals... per no parlar de la contingència que suposaria que alguna cosa no anés bé quan parís aquest nadó meu d'aquí a poques setmanes i m'haguessin de traslladar a Atenes en una barca de rem.

El metge que em va visitar feia un mes a Atenes va dir que podria tenir la criatura al capdamunt del mont Olimp amb total seguretat, i sé que la més jove de les dues llevadores que hi ha a l'illa és una dona pràctica i assenyada, i que la majoria de la població del món hi arriba sense anestèsia o asèpsia, i que aquest és, fet i fet, el meu tercer fill. Però tot i així...

He de dir que en George va deixar anar els diners amb certa grandiloqüència, com si de debò estigués escampant els cent vint sobirans d'or lluents damunt la taula del notari. Crec que en aquell moment, el seu coratge, que havia flaquejat una mica durant les darreres setmanes de negociacions, s'havia escalfat amb la lluïssor de la seva audàcia. Quan s'ha tingut la vida condicionada per societats de crèdit, pòlisses d'assegurances i segones hipoteques, no es pot negar el romanticisme temerari del fet que el primer pam de terra de què s'és propi-

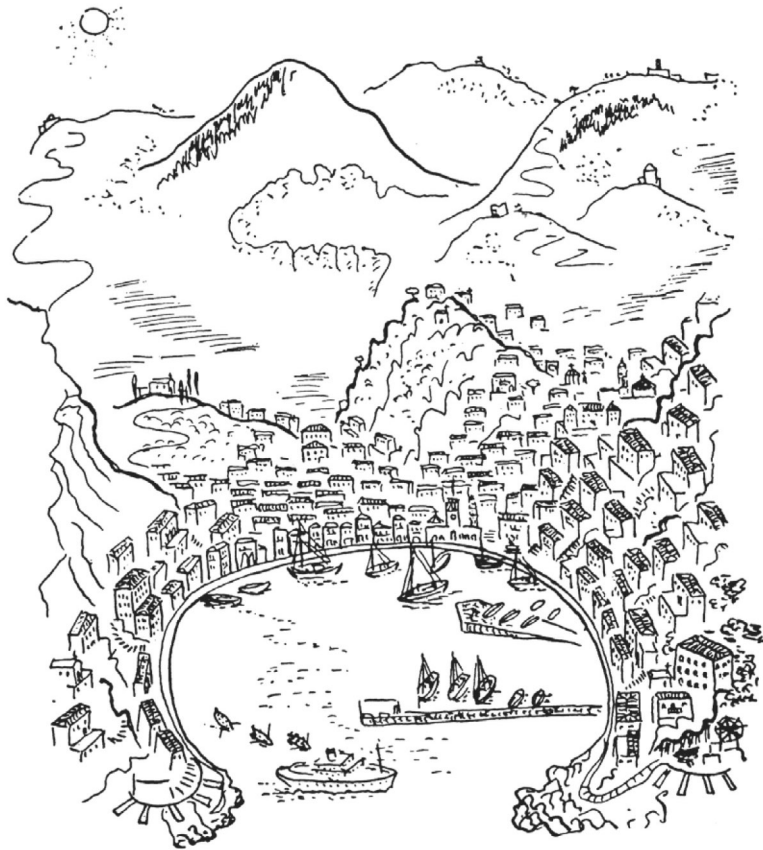
etari sigui en terra grega i que s'hagi de pagar —encara que sigui figuradament— en sobirans d'or, en un moment en què la qüestió de Xipre s'està tornant cada vegada més verinosa i en què es fan fogueres amb Union Jacks a Atenes i tot el que ve d'Anglaterra és odiat amb una intensitat inversament proporcional a l'amor que els anglesos tenen per Grècia. Tot, vull dir, llevat del sobirà d'or.

Els habitants d'aquesta illa tendeixen a desconfiar —gent d'ulls més aviat mig aclucats, cautelosos— i no hi ha cap altra moneda en què creguin de debò.

Al port no hi ha banc, de manera que quan compren les cobejades peces d'or les han d'amagar dins de mitjons o sota d'alguna fusta del terra que balla. Fins i tot abans de la transacció se'ns va dir que el propietari de la casa insistiria a cobrar en or, i en Creont estava preparat per dur-nos de casa en casa a comprar el nombre de sobirans que se'ns demanava. Al final no va caldre, cosa que vaig lamentar de debò.

I, al capdavall, vaig pensar, asseguda ben dreta a la cadira, de manera que la meva trenca pengés recta espatlles avall i dissimulés lleugerament l'alarma sobtada que hi corria per sota, cent vint lliures —encara que fossin lliures *d'or*—, no eren massa per nou habitacions lluminoses (vuit, quan haurem tirat a terra la paret entre les dues habitacions del pis de dalt per fer-ne un gran estudi) i una cuina llarga i enrajolada amb una llar de foc voltada i bigues vistes al sostre. Ara mateix, a Anglaterra o a Austràlia, amb cent vint lliures amb prou feines es podria comprar una latrina. També hi ha una terrassa al tercer pis, amb vistes al golf blau de les muntanyes de Trizina. I la casa té un jardinet tancat amb dues parres i vuit arbres fruiters. Els dos nens grans compartiran una habitació de la mida d'un saló de ball i, al segon pis, connectat amb el que serà la nostra habitació, hi ha un espai petit i lluminós, a

què es pot accedir amb una escala i una trapa des de la cuina, que serà una habitació perfecta pel que encara ha de néixer i que, ara mateix, amb la seva bellugadissa em provoca una lleugera aprensió. Espero que s'aguanti les poques setmanes que queden fins que ens puguem mudar a la casa nova. Ja n'hi ha hagut prou, de cases llogades. M'agradaria que almenys un dels meus fills nasqués en una llar pròpia...

Després que en Demòstenes el barber hagués comptat amb desconfiança cada bitllet de cada pila i els hagués encabint feix per feix en un maletí de cartró, i que el notari hagués guardat la seva pila de factures en concepte de taxes legals i impostos en una caixa negra amb aspecte oficial, i que en Sòcrates, cantussejant incòmode, s'hagués posat a la butxaca els diners de la seva comissió i que en Creont hagués rebut la dracma de formalitat per actuar com a testimoni, el notari va estampar el segell oficial amb un gran batzac damunt d'una petita capa de cera vermella i ens va allargar els esplèndids papers.

El vell Creont, que havia estat assegut amb posat encarcerat i sever i institucional durant tot el procediment, amb el coll de toro avançat endavant bel·ligerament, va plegar, ara, les seves ulleres amb una calma lenta, les va posar dins la funda polida i decorada i, aleshores, tot d'una, es va alçar i va obrir els braços.

—*Kalo riziko!*¹ —va cridar, abraçant-nos un a un.

—*Kalo riziko* —va dir el notari en veu baixa, encaixant-nos les mans.

—*Kalo riziko!* —va riure en Sòcrates, una mica sobrepassat per haver aconseguit tirar endavant el tracte... o un tracte! En Sòcrates no destaca per la seva eficiència com a agent immobiliari. Però, d'altra banda, és encara menys eficient com a fuster, i com que odia la fusteria i li encanten les cases, al vell Creont i a altres ciutadans destacats els agrada encoratjar-lo en el seu chaplinesc negoci immobiliari.

En Sòcrates, menut, rodanxó, calb i somrient, pertany a tot el poble, de la mateixa manera que tot el poble pertany

1 Literalment, «bon destí, bona fortuna». Aquesta expressió s'utilitza habitualment després d'haver comprat alguna cosa i es pot traduir aproximadament com «que et porti felicitat», «que en gaudeixis». (*Totes les notes són de la traductora.*)

a en Sòcrates. Va venir quan era petit, un orfe refugiat de les massacres turques a l'Àsia Menor i el va adoptar una vídua sense fills, una dona formidable coneguda com a Tia Electra. La Tia Electra va ensenyar a en Sòcrates l'ofici de fuster, però fins i tot de petit preferia baixar al port a mirar com arribaven els vaixells, portar les maletes als passatgers, ensenyar als estrangers on podien trobar una habitació.

Tenia un orgull aclaparador pel poble que l'havia adoptat. Ja de gran, s'ocupava personalment de tenir cura de les banderes del port i de les tires de banderoles que es penjaven de les esglésies i de les façanes de les botigues els dies de festa.

I encara ara és en Sòcrates qui engalana el poble els dies assenyalats, i encara ara és en Sòcrates qui rep els vaixells, i encara ara és en Sòcrates qui saltironeja pel moll i puja i baixa les escales acinglades i s'esmuny pels carrerons estrets, amb els turistes angoixats i panteixant rere els seus talons. El seu entusiasme per l'illa no havia minvat mai. Plorava les velles glòries que mai no havia conegut, vestia les cantonades desgavellades amb més i més banderoles i provava de vendre cases ruïnoses a estrangers que potser les reformarien.

La majoria de les vegades, aquests tractes se n'anaven en orris per l'entusiasme desmesurat amb què mostrava les gràcies de la propietat i per la seva tendència a explicar, entre rialletes nervioses, mentides immenses sobre la capacitat i el contingut de les cisternes d'aigua, l'estat de les teulades i les canonades i les condicions en què estaven els equipaments sanitaris. De tant en tant, aconseguia fer un tracte, malgrat ell mateix. De manera que avui, en Sòcrates reia més deixat anar que mai, fins i tot mentre s'embutxacava la comissió, i també es va posar vermell, perquè hauria

treballat igual de dur per vendre una casa sense cobrar cap mena de comissió.

—*Kalo riziko! Kalo riziko!*

I el barber, que sortia de la cel·la del monestir amb la caixa d'arxiu sota el braç, es va girar en arribar a la porta i, per sobre l'espatlla, va murmurar suaument «*Kalo riziko!*».

—¿I ara —va dir en Creont, puntejant el terra amb una sabata enllustrada, com si estigués a punt de començar a ballar un vals—, dono per fet que hem de traslladar-nos al bar dels Katsikas? Si tothom hi està d'acord, és el procediment correcte per a aquesta ocasió propícia i feliç.

En Creont va aprendre anglès al Robert College de Constantinoble a principis de segle, i fins que nosaltres no vam arribar a l'illa l'any passat, no n'havia dit ni una paraula des del 1911, de manera que parla amb una mena de formalitat desimbolta, molt eduardiana, com de conductor de carruatge, igual que el bigoti retallat i el pentinat arranat i canós i l'abric tronat, però d'un apelfat preciós, amb el coll de vellut i el brot de jacint a la solapa. Però els seus ulls boteruts i miops són suspicços, el cap més aviat pla tirat endavant sobre el coll gruixut i curt, amenaçador, i camina agressivament, tallant l'aire suau de l'illa amb les espatlles encorbades com si estigués forçant un camí a través d'alguna oposició desmesurada, invisible per a la resta.

Així que ens va fer sortir de la notaria, obrint-nos camí cap a la llum, reptant el món a demostrar, si podia, que no érem absolutament, legalment, indiscutiblement, i si calia per sobre el seu cadàver defensant els nostres drets, els únics propietaris i posseïdors de la casa de la vora del pou.

—*Kalo riziko!* —em va xiuxiuejar en George mentre baixàvem les escales darrere d'en Creont i ens endinsàvem en el pou blanc i brillant del pati del monestir i la llum freda del

sol de principis de primavera i els esquitxos vermells d'hibisc que cremaven contra una fresca processó de columnes blanques sota els balcons blaus—. Benvinguda a casa, a la fi.

2

El bar dels Katsikas són sis taules de pi a la part del darrere de la botiga de queviures de l'Antonis i en Nicos Katsikas al final del passeig de llambordes a la vora de l'Hotel Posidó, i és aquí on normalment ens apleguem al migdia, entre els sacs de farina i les garrafes d'oli i els bidons d'aigua de llauna pintada i els rasts de cebes i les garlandes suaus i blanques de deixalles de cotó: de la necessitat de rebaixar l'avorriment de l'hivern illenc en va sorgir una mena de club social.

El club té un nombre de membres variable, que fluctua entre el nucli dur que formen en Creont, la Zoë, la seva dona, i els quatre estrangers, a banda d'en George i jo, que hem vist passar tot l'hivern aquí.

Si hi ha un president, suposo que és en Creont, que hi ve a aquesta hora del migdia, i, després de quatre mesos, està tan entusiasmada i jovial com si ens acabéssim de conèixer, i amb les mateixes ganes de tornar a explicar les mateixes batalletes de farres de joventut. Són històries certament curioses, que desprenen un lleuger i estrany perfum de pomada, poblades de personatges misteriosos i irreals que tenen carros i iots de vapor i amants franceses i dediquen el temps lliure a subornar polítics, a comprar lliures d'or i ampolles màgnum de xampany. A còpia de repetir-se incansablement, les anècdotes d'en Creont han arribat a tenir la familiaritat embriadora dels contes de fades que s'han escoltat a la vora del foc, fa moltes vides.

El mateix Creont té una història amb aquella mena d'encant irreal i il·lusori dels contes de fades. Va néixer en una família molt rica i, de jove, va heretar un imperi d'esponges que s'estenia per tot Europa i Amèrica, va ser l'últim príncep mercader de l'illa: la darrera tija sana que va néixer dels enlluernadors camps daurats de grans noms i grans fortunes, que va brotar inexplicablement en aquesta roqueta singular enmig dels fulgurants estius comercials dels segles disset i divuit i que el vint va fer marcir. Fins i tot, quan en Creont era petit, algunes de les grans cases ja es devien haver ensorrat.

Tot i això, ell també va tenir el seu estiu fulgurant. Va aixecar un pis més a la casa senzilla que el seu pare li havia deixat, hi va afegir balcons de forja i una gran escalinata, va viatjar per països llunyans, va comprar diamants a Amsterdam, cristall a Rússia, calçotets de *tweed* a Anglaterra, mobles a França i experiència a Amèrica. Havia enguixat els vells sostres de casa seva i hi havia pintat garlandes de color rosa llampant, i com que menyspreava una mica els mobles aranyosos i foscos que els primers aristòcrates de l'illa havien saquejat de l'Europa del segle divuit, va anar a buscar sofàs apelfats, canapès de setí blau frunzit, cortines de vellut amb borles, bufets de caoba a dojo, porxos de canyís, cadires de fumadors, andròmines de vímet. Aleshores, després d'haver trobat una jove sana i de bona posició d'entre les flors escollides de l'aristocràcia atenesa, la va instal·lar entre els horrors eduardians que havia perpetrat en aquella casa antiga i preciosa i se'n va anar a Nova York per ocupar-se del seu negoci d'esponges.

Quan, uns quants anys més tard, va tornar a la seva illa natal convençut que la seva dona s'havia entretingut de l'única manera que ho pot fer una jove matrona bonica i avorrida, no va fer cap escena, sinó que va vigilar-la mentre feia les male-

tes i la va acompanyar personalment fins a l'embarcador on la tripulació, vestida amb lliurea, l'esperava per dur-la a cop de rem fins al iot privat que la va treure de l'illa i de la vista d'en Creont per sempre més.

Va retornar el dot a un banc d'Atenes i es va passar els següents vint-i-cinc anys enfrontant-se amb ella en tots els tribunals d'Europa i Amèrica perquè es negava a pagar-li una pensió, a sobre. Després de perdre judici rere judici, va enfonsar el seu negoci deliberadament i implacable, abans que permetre que la seva dona gaudís de la riquesa i la posició a què ell donava per fet que havia renunciat amb el seu comportament.

La Segona Guerra Mundial i l'Ocupació van acabar amb el que quedava de la seva fortuna. Va acabar sent un home pobre. I, irònicament, la seva dona era morta: vella i triomfalment virtuosa fins al final. Quan en Creont va ser lliure per casar-se amb la Zoë, l'amable conservadora i bibliotecària del museu de l'illa, que durant divuit anys s'havia sotmès igualment a una curiosa sèrie de proves i trampes pensades per posar a prova la seva virtut i devoció, no tenia res a oferir llevat de la seva vellesa tossuda i la gran mansió ombrívola i decadent dels seus dies gloriosos.

És en aquesta casa, coneguda com La Casa Usher, on viuen encara en Creont i la Zoë, sols i sense criats. Els canapès de setí frunzit ara s'han destenyit fins a ser del color de la pols i s'obren per tots els plecs intricats, però la Zoë canta mentre seu entre les esplendors deslluïdes, sargint tranquil·lament els mitjons d'en Creont sota la llum d'una bombeta despallada que penja de les garlandes de flors roses.

És una dona de cara ampla, senzilla i amable, de mitjana edat, a qui en Creont veu, per alguna alquímia d'amor misteriosa, com una mena d'Hèrnia eterna: menuda i ferotge.

És molt servicial i galant amb ella. Haver trobat la felicitat tan tard fa que la seva vida sembli una emotiva paròdia de l'esperit de la seva joventut, com si anhelés desesperadament que s'obris un abisme en el temps. He de dir que la Zoë ho porta prou bé: és molt tolerant, fins i tot amb les absurditats de l'amor. En Creont també canta: fragments nostàlgics de *The Belle of New York*, mentre es passeja tranquil·lament per la cuina amb sostre de volta, escalfant llet per a la Zoë al petit cremador de querosè solitari dins l'enorme llar de foc on abans es rostien xais sencers, o seu tot sol a l'enorme escriptori polsegós de l'estudi, envoltat de petjapapers curiosos, esponges estranyes i encarcerades, tinters ornamentats que no aguanten res més que crostes de pols verdes, violetes i vermelles. Des de dalt de tot de la lleixa dels llibres, un albatros dissecat, lligat per les ales esteses i mig esplomissades a un vel de teranyines dens i gris, el mira amb uns ulls de vidre embogits.

Ja no té cap negoci propi per gestionar a l'estudi, però en Creont no pot deixar de ser un home de negocis. A poc a poc, i amb una autoritat creixent, s'ha fet càrrec de tots els problemes comercials dels residents estrangers de l'illa: permisos, passaports, papers, embolics de divises, cerca de casa, tots els assumptes legals. Cap de nosaltres gosaria engegar un tracte comercial, ni tan sols demanar el subministrament de llenya a l'hivern, sense abans consultar-li a en Creont. El seu pas mai no és tan ferm ni la seva mirada més punyent que quan resol els nostres problemes d'estrangers. Li ha donat una nova raó per viure. Ha arribat a apropiarse dels nouvinguts amb l'avidesa d'en Sòcrates. En Sòcrates els vol vendre cases. En Creont els vol manegar les vides.